

Političari treba da slijede interese građana

Nedjeljnik *Monitor* i njemačka fondacija *Friedrich Ebert* organizovali su u utorak večer javnu tribinu u Podgorici *Odnosi Srbije i Crne Gore – aktuelni trenutak*. Gosti tribine bili su ambasador Srbije u Crnoj Gori **Zoran Lutovac** i crnogorski ambasador u Beogradu **Igor Jovović**.

Objavljujemo izvode iz njihovih uvodnih izlaganja i odgovora na pitanja učesnika tribine.

ZORAN LUTOVAC, AMBASADOR SRBIJE U CRNOJ GORI

EKONOMSKI ODNOSI - POZITIVNA STAVKA

Zoran Lutovac: „Srbija je zahtev o otvaranju tri konzulata u Crnoj Gori uputila iz organizaciono-tehničkih, a ne iz političkih razloga kako se to često imputira“

Zvaničnici Srbije i Crne Gore u poslednje vreme političke odnose između dve države označavaju kao zahladnele. U svim drugim oblastima može se reći da su oni intenzivni i svestrani.

Krenuo bih od ekonomskih odnosa, koji su, bez ikakve dileme, pozitivna stavka u odnosima Srbije i Crne Gore. Srbija je najznačajniji spoljnotrgovinski partner Crnoj Gori i u pogledu uvoza i u pogledu izvoza – oko 35% ukupne razmene Crne Gore čini razmena sa Srbijom. Odmah nakon uspostavljanja odnosa između dveju nezavisnih država robna razmena je 2007. povećana za 40% u odnosu na 2006. godinu. Taj trend se nastavio, tako da je u prva tri meseca 2008. povećana čak za 72%. u odnosu na isto razdoblje godinu dana ranije. Srbija ima suficit u razmeni sa Crnom Gorom, ali trebalo bi reći da se to, na neki način, kompenzuje činjenicom da najveći broj turista koji dolazi u Crnu Goru dolazi iz Srbije – oko 40%. To su

sve podaci koji ukazuju koliko smo ekonomski značajni jedni drugima. U ovoj godini zabeležen je pad u robnoj razmeni, ali on je zabeležen i u odnosu prema drugim zemljama. To je, između ostalog, posledica svetske ekonomske krize. Naravno, postoji niz oblasti u kojima je moguće unaprediti tu saradnju. Ono što je ohrabrujuće jeste što postoje intenzivne veze između unija poslodavaca, privrednih komora, ministarstava za privredu... Potpisani su Sporazum o ekonomskoj saradnji i Sporazum o uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija, koji mogu biti institucionalno-pravni podsticaj za unapređenje saradnje u ovoj oblasti.

Ima, naravno, i problema kao što su, na primer, carinske i druge administrativne barijere koje bi trebalo u međusobnoj komunikaciji ukinuti ili bar ublažiti. Jedna od takvih barijera, na koje je Srbija ukazala je i eko taksa koju je uvela Crna Gora. Srbija nije uvela recipročnu meru ➤

prema Crnoj Gori i mislim da je to jedna od tema o kojoj bi se moglo razgovarati, kada govorimo o unapređenju ekonomskih odnosa između Srbije i Crne Gore i poboljšanju ambijenta za razvoj tih odnosa.

Druga važna sfera odnosa su odnosi građanin – administracija. Tim odnosima Srbija pridaje veliku važnost. Ključno pitanje je šta se može učiniti da se olakša građanima koji su upućeni na Srbiju da završe svoje razne poslove, kako da im

rešavati posebno nakon obećanja i jedne i druge države.

Građani se najčešće pitaju kada će biti rešen problem dvojnog državljanstva. Poznato je da Srbija i Crna Gora imaju različita polazišta o tom pitanju. Srbija ima liberalni, a Crna Gora ima restriktivniji pristup. Građani moraju da imaju to u vidu i da se opredeljuju u skladu sa svojim potrebama i sa važećim propisima u dvema državama.

Vrlo bitno pitanje su konzularne službe. Srbija traži otvaranje tri konzulata u Crnoj Gori. Srbija je zahtev o otvaranju tri konzulata uputila iz organizaciono-tehničkih, a ne iz političkih razloga kako se to često imputira.

Ideja je da se decentralizuje konzularna služba, drugim rečima da se ne ide u susret olakšavanju posla administraciji, nego potrebama građana. To je izazvalo razne kontroverze i to se pitanje bespotrebno politizuje. Srbija je tražila prethodnu saglasnost za otvaranje tih konzulata što je i normalno i o tome Crna Gora kao suverena država treba da odluči, s tim što uopšte nije dužna da obrazlaže svoju odluku. Međutim, važno je da se to pitanje ne politizuje i ne stavlja u kontekst kojem ne pripada.

Politički odnosi između Srbije i Crne Gore reflektuju se na svakodnevni život građana. Politički odnosi su zahladneli onog trenutka kada je Crna Gora priznala nezavisnost Kosova. Srbija je procenila da treba doneti neku meru prema državama koje su priznale Kosovo posle odluke Generalne skupštine UN da se o legalnosti proglašenja nezavisnosti izjasni Međunarodni sud pravde i odlučila je da ambasadore tih zemalja proglasi za persona non grata. Ta je mera imala efekat. Pokazalo se da su se posle te mere druge zemlje ustručavale i vagale da li im se isplati da priznaju nezavisno Kosovo i taj trend je zastavljen. Ipak, posle toga nije prestala komunikacija između Srbije i Crne Gore, iako su kontakti na državnom nivou bili usporeniji i ređi nego što je bilo za očekivati na osnovu uzlaznog trenda pre samog priznanja nezavisnosti. Srbija je posebno vodila računa da se zahlađenje političkih odnosa ne prenese na građane i njihov svakodnevni život.

olakšamo da dođu do neophodnih informacija, dokumenata, usluga itd. Pre nekoliko dana objavljeno je *Galupovo* istraživanje koje je pokazalo da u Crnoj Gori pada početni entuzijazam građana nakon što je Crna Gora postala samostalna. Istraživači ukazuju da je to zbog činjenice što je Srbija počela da tretira građane Crne Gore kao strane građane. Jedna od teškoća te vrste je i to što nema sporazuma o dvojnog državljanstvu i što konzularne aktivnosti nisu razvijene do potrebnog nivoa. Mnogi građani su očekivali da će te probleme lakše

Tajming je vrlo bitan u politici

Na pitanje kako će Srbija reagovati kada Crna Gora otvori ambasadu u Prištini, ambasador Lutovac je odgovorio da je u politici, a i diplomatiji, vrlo važan tajming. On je iznio podatak da su Kosovo do sada priznale 63 države, tridesetak njih je uspostavilo diplomatske odnose, a 14 otvorilo ambasade, podsjetivši da uskoro pred Međunarodnim sudom pravde počinje rasprava o Kosovu, koju je inicirala Srbija.

„Da li će Crna Gora sačekati da se rasprava završi i čuje preporuka Međunarodnog suda pravde stvar je procene Crne Gore. Srbija smatra da bi u najmanju ruku bilo u redu da se sačeka odluka Međunarodnog suda pravde“, rekao je Lutovac, dodajući da Srbija smatra da Crna Gora nije ni trebala da prizna samostalno Kosovo.

Na pitanje da li će, kada Crna Gora razmijeni ambasadore sa Kosovom, proći kao njegov prethodnik, ambasador Jovović je odgovorio: „Crna Gora je uvažila određenu geopolitičku realnost i priznala nezavisnost Kosova. Diplomatski odnosi su po prirodi samo instrument razvoja ukupnih odnosa sa nekim koga priznajete, tako da sa našeg stanovništva ne treba dramatiizovati dalje poteze na tom planu. Svakako, ja uvažavam preokupaciju Srbije. Sa druge strane kriterijumi koje ćemo vezati za to, sa stanovništva naših interesa ne mogu biti od manjeg značaja prilikom odlučivanja šta ćemo i kada ćemo uraditi u smislu uspostavljanja diplomatskih odnosa sa Kosovom“.

Ambasadoru Lutovcu je postavljeno pitanje kako će na odnose između Srbije i Crne Gore uticati najavljeni sporazum o demarkaciji granice između Crne Gore i Kosova. Ambasador je odgovorio da će Beograd imati isti stav o tome kao i u slučaju Makedonije.

UZAJAMNO DUBOKO PRIJATELJSTVO

Igor Jovović: „Što se tiče neposrednih društveno-političkih i diplomatskih odnosa između Srbije i Crne Gore, mislim da su opet u uzlaznoj fazi“

Između Srbije i Crne Gore, između naših naroda i građana, u cjelini gledano, postoji uzajamno duboko prijateljstvo i gotovo nikoga nema ni u jednoj državi a da ne smatra da takve odnose treba njegovati. Bitno je to da su osnovni interesi građana i ekonomija i jedne i druge zemlje takvi da nas upućuju na svestranu saradnju. Pored toga i sama činjenica da smo susjedne zemlje upućuje nas na potrebu uspostavljanja što boljih odnosa. Upravo u periodu kada su politički odnosi bili zategnuti naša ekonomska saradnja je skočila za 40%. Taj svojevrsni paradoks upućuje na zaključak da osnovi agensi društva i sa jedne i sa druge strane, uključujući ekonomske protagoniste, reaguju na jedan način, a politički i državni krugovi na drugi. Mislim da bi i u razvoju budućih političkih odnosa trebali da vodimo mnogo više računa o tome šta su interesi građana i privrede. Tako bi i otvorena politička pitanja imala sasvim drugačiji prizvuk i bila bi svedena na mnogo realniju mjeru.

U cjelini gledano, između Srbije i Crne Gore kao nezavisnih država bilo je premalo investicija, što se samo donekle može opravdati teškom političkom i ekonomskom krizom, kroz koju su ove dvije zemlje prolezele u posljednjih 15-tak godina. Moramo porazmisliti na nivou vlada i kroz druge kon-

takte kako da porastu investicije Srbije u Crnoj Gori i kako da naši privrednici u privrednom smislu budu aktivniji u Srbiji. Naglašavam termin u privrednom smislu zato što ima dosta privrednika koji dio svog profita ulažu u druge djelatnosti u Srbiji. Malo njih ulaže pare u proizvodne i

uslužne djelatnosti. Situacija je nešto bolja u tom smislu kad je riječ o Srbiji.

Ono što je na ekonomskom planu izuzetno važno i što otvara dugoročne perspektive za još uspješniju ukupnu saradnju između Srbije i Crne Gore jesu krupni infrastrukturni projekti. To su projekti koji se odnose na modernizaciju i privatizaciju pruge Bar-Beograd, Luke Bar i Željeznice Crne Gore, na izgradnju autoputa Bar-Beograd, na povezivanje energetskih sistema Srbije i

Uspon poslije zahlađenja

Na pitanje kojom bi ocjenom ambasadori ocijenili odnos političkih elita Srbije i Crne Gore, a kojom odnos njihovih građana, ambasador Lutovac je odgovorio, kako je rekao, opisnom ocjenom: „Odnosi između političkih elita posle zahlađenja krenuli su uzlaznom putanjom, ali oni su još na znatno nižem nivou nego što su potrebe građana Crne Gore i Srbije, nego što su njihova očekivanja, i nego što su ekonomski odnosi između dve zemlje. A trebalo bi dodati i to da nisu na nivou naše zajedničke evropske perspektive“.

Ambasador Jovović je rekao da elite, ne samo na vlasti, već i uticajne društvene grupa u raznim domenima treba mnogo više i odgovornije da slijede interese i ponašanje građana i privreda obje zemlje.

Na primjedbu da je granica Crne Gore prema Srbiji „tvrđa“ nego ijedna u okruženju, ambasador Jovović je rekao da je režim kontrole na granici prema Srbiji apsolutno isti kao u odnosu na sve ostale granice koje Crna Gora ima prema susjedima i da tu nema diskriminacije ni prema kome. Složio se sa tim da granične procedure i prelazi moraju obezbjeđivati daleko veću propusnu moć.

Crne Gore sa Italijom i čitavim regionom, na produžavanje gasovoda iz Srbije do granice sa Crnom Gorom i nadovezivanja našeg budućeg gasovoda (kada shvatimo da nam je to neophodno) itd. To sve daje jako dobre šanse da zajedničkim naporima na državno-političkom planu i na planu angažovanja domaćih i pogotovo stranih investitora stvorimo uslove za otvaranje jednog novog pravca razvoja vrlo značajnog u regionalnom smislu, kao i za prosperitet obje države, posebno njihovih nerazvijenih krajeva. Tu bi se mogla stvoriti jedna regionalna osovina razvoja koja bi bila izuzetno značajna ne samo za Srbiju i Crnu Goru, nego i za sve države regiona.

Usmjeravanjem ekonomskih i političkih elita obje države na još veću ekonomsku saradnju, na još veću kooperaciju u oblasti obrazovanja, novih tehnologija itd, pomjerićemo težište naših odnosa sa čisto političke ravni na suštinska pitanja koja opredjeljuju život građana i koja smo sticajem raznih okolnosti zanemarivali. To će bitno doprinijeti još većoj stabilnosti i međusobnim odnosima i boljoj ukupnoj saradnji i razumijevanju.

Što se tiče neposrednih društveno-političkih i diplomatskih odnosa između Srbije i Crne Gore, mislim da su opet u uzlaznoj fazi. Svakako, potrebno je izuzetno pažljivo i uporno raditi na jačanju prvenstveno međusobnog povjerenja i što češćih kontakata između državnih i političkih krugova. U tom smislu uloga javnosti i medija kao bitnog faktora u kreiranju javnog mnjenja izuzetno je značajna. Čini mi se da ne u malom broju slučajeva mediji služe, da tako kažem, nekim marginalnim političkim grupama da nametnu određenu temu, određene uglove gledanja na neka pitanja i da kreiraju atmosferu kao da su ta pitanja mnogo važnija od svega drugog što je stvarno bitno za naš život. Toga bi morali biti svi više svjesni i ne bi se smjeli povoditi za onima koji iz raznih razloga žele da iz uskih interesa utiču negativno na odnose između Srbije i Crne Gore i da kvare političku i opštu atmosferu.

Tačno je da smo postigli niz bilateralnih sporazuma kojima se štiti i olakšava ostvarivanje prava građana, ali ne možemo prenebregnuti ni to da se mnoge stvari mogu rješavati na mnogo efikasniji način. Jedna linija za rešavanje tih pitanje je uspostavljanje odgovarajućih konzularnih službi, između ostalog i konzulata. Zašto se ne bismo ugledali na ono što je stvarnost u zemljama EU, koja je, s druge strane, naša perspektiva i na planu zaštite prava građana. Zemlje EU ne povećavaju enormno broj konzulata zato što građani jedne zemlje u manjem ili većem broju žive i rade u drugim zemljama.

ODGOVORI NA PITANJA UČESNIKA TRIBINE

Crna Gora je građanska država

Da li će odnosi između Srbije i Crne Gore opterećivati činjenica da je mali procenat Srba zastupljen u crnogorskoj državnoj administraciji i javnim službama, bilo je jedno od pitanja upućenih ambasadoru Jovoviću.

„Crna Gora je građanska država po našem Ustavu, koji je dobio više nego dvotrećinsku većinu. Po tom ustavu i te kako vodimo računa o zastupljenosti etničkih i drugih grupa, ali isto tako u prvi plan ističemo građane i njihovu političku i svaku drugu participaciju. Tako se identitetska, kulturna i druga prava, koja su obilježja pojedinih etničkih grupa i prava koja su obilježja nekih drugih socijalnih grupa, ne mogu iscrpljivati samo kroz etnički kriterijum primijenjen na državnu administraciju. O tome svakako treba voditi računa i stvari će se razvijati u pozitivnom pravcu više nego do sada. Međutim, moramo biti svjesni činjenice da smo nezavisna država tek tri godine i da je jedan broj građana na politički i druge načine donedavno opstruirao tu državu, tako da je logično, sa tih pozicija, što nisu mogli da dobiju posao u nekih državnim djelatnostima“, rekao je ambasador Jovović. Dodao je da pravljenje etničke ili dvoetničke države Crne Gore ne može dobiti podršku i to bi vodilo u neku vrstu getoizacije i konfrontacije etničkih grupa, odnosno do supremacije etničkog principa, što građani Crne Gore ne žele.

Odgovarajući na pitanje šta će država Srbija uraditi na zaštiti svojih sunarodnika Srba u Crnoj Gori, ambasador Lutovac je, između ostalog, rekao:

„Država Srbija ima Ustav, a odnedavno i zakon koji je obavezuje da vodi brigu o svojim sunarodnicima u regionu i dijaspori. Srbi u regionu su autohtono stanovništvo koje tu živi, a dijaspora su politički i ekonomski emigranti. Međunarodno pravo takvu zainteresovanost ne smatra mešanjem u unutrašnje stvari druge države, ukoliko se to radi s merom i na način da se poštuje međunarodno pravo. U skladu sa tim Srbija ima i komunikaciju sa državnim organima Crne Gore, a i svoju diplomatsku aktivnost će usmeravati u tom pravcu“, kazao je ambasador Srbije.

Osvrćući se na problem dvojnog državljanstva, on je pomenuo član 5 Evropske konvencije o državljanstvu koji decidno propisuje da ne bi smjelo da bude diskriminacije u pogledu državljanstva. Odredba o pravu na dvojno državljanstvo stavlja u neravnopravan položaj Srbe koji su živjeli u zajedničkoj državi sa Crnom Gorom. Oni čak i da su htjeli nisu mogli da uzmu i državljanstvo Srbije do juna 2006. godine jer su živjeli u zajedničkoj državi. Kada je Crna Gora postala samostalna ukinula je mogućnost dvojnog državljanstva i time faktički narušila član 5 evropske konvencije, onemogućavajući jednom dijelu svojih građana da ostvare prava koja su mogli da ostvare pripadnici drugih naroda u Crnoj Gori, smatra Lutovac.

„Država Srbija će u normalnoj prijateljskoj komunikaciji sa državom Crnom Gorom da razgovara o tim pitanjima i nadam se da ćemo ih u hodu rešavati kao i sve ostalo o čemu smo govorili, kao o problemima građana i jedne i druge države“, rekao je Lutovac.

Šta će Srbija da radi sa 20 hiljada svojih državljana koji su građani Crne Gore i koji će izgubiti pravo glasa, bilo je jedno od pitanja upućenih ambasadoru Srbije.

„Sami građani trebalo bi da procene, na osnovu postojećih propisa u državi u kojoj žive, šta je u njihovom interesu“, odgovorio je ambasador Lutovac.